

Vážené kolegyně a kolegové,

příroda má paměť, stejně jak výtvoř člověka. Umím číst v paměti měst a staveb. Románská věž s renesanční arkádou a barokní cibulí vedle gotické, klasicistně upravené lodi s barokní kaplí – takový je u nás ne jeden venkovský kostel. Jedním pohledem se vnoříme do hloubky staletí. Jsem městský člověk, přírodu umím číst podstatně méně. I když jsem vyrůstal na Spiši, samozřejmě jsem od malička znal krávy, koně... Les byl krásný i hrozivý. Vyprávělo se, jak v tuhé zimě roztrhal divočák na kraji města dítě. Na radnici byli vystaveni zastřelení vlci. Respekt k přírodě je dnes menší, sotva někdo se do lesa bojí. (Jak vyprávějí neurologové na Spiši – nedávno se jeden z nich, když na běžkách sjížděl pustým Levočským pohořím, srazil s mladým vlkem. Sjížděl po větru a vlk mu vběhl do cesty. Utekl vlk.)

Přestože jsem dětství strávil v městě obklopeném horami a lesy, můj pohled na přírodu je povrchní. Cvičené oko lesníků, ekologů, skutečných milovníků přírody, vidí toho mnohem víc.

Pro povrchního pozorovatele je příroda dostupnější v tropech. Můžeme se kochat bohatstvím barev a tvarů v tropických mořích, rozmanitostí ptáků v severní Austrálii či na Kostarice, velkými zvířaty v afrických rezervacích. V savaně vidíme život, boj i smrt. Supy zápasící mezi sebou o zdechlinu zebrů, lev spící vedle ulovené antilopy, pakoně, kteří utonuli při pokusu přebrodit řeku, v koruně stromu zbytky jakéhosi zvířete, kam je zavlekl leopard, savana posetá kostmi. Úžasný pohled na matriarchální stáda slonů – vedoucí samice v čele, za ní mláďata obklopena samicemi, zadní voj kryje bojovný samec. Nevidíme nebezpečí, ale samice se najednou s troubením shluknou kolem mláďat a samec se se sklopenou hlavou rozběhne proti buvolovi, který nejdříve zaujme bojové postavení, pak uteče. Hyena, která se nás snaží zmást, abychom nepoznali, ve které díře v zemi jsou mláďata, takže zalézá do různých děr a pak vyhlédne, zda jsme už konečně zmizeli. Majestátní lvi nebo gorilí samci obklopeni svými harémy budí respekt a strach, avšak nechají po sobě skákat svá mláďata.

Jinak vidí krajinu geologové, zemědělci, vodohospodáři, botanikové, historici... Svět, ve kterém žijeme, je mnohovrstevný a mění se v čase. Nežijeme v savaně, krajina, která nás obklopuje, je krajinou kulturní. Kultivovaná po staletí, je obrazem lidské snahy ovlivnit přírodu. V Evropě sotva najdeme, snad kromě velehor, přírodní scénérii, která nebyla ovlivněna člověkem. Pro porozumění naší kulturní krajiny možná stačí umět pojmenovat živočišné a rostlinné druhy, ale určitě je náš pohled bohatší, když pochopíme také její dynamiku, časové souvislosti, interakci přírody a kultury. Při projíždce na kole mezi poli mezi Brnem a Slavkovem jsem narazil

Obrázek 1. Supi zápasící mezi sebou o zdechlinu zebrů

Obrázek 2. Tolerantní lvi otec a jeho dítě

na barokní sochu blahoslaveného Jana Nepomuckého. Co znamená socha svěťce, vztyčena začátkem osmnáctého století (podle nápisu před jeho svatořečením) uprostřed polí? Posléze jsem se dopátral, že pozůstatky dláždění opodál patřily staré císařské silnici do Olomouce. Socha stála u cesty, po které připochodovala ruská a rakouská vojska, aby se nechala porazit Napoleonem. Slavkovské bojiště jsem uviděl z jiné perspektivy, než kdybych stál na silnici dnešní. Tak jej viděl Napoleon večer před bitvou. Číst v kulturní krajině, podobně jako v paměti staveb, přináší uspokojení. Věřte mi, snažit se pochopit víc, než co vidíme z okna auta, přináší radost.

Na vaše příspěvky se i s redakční radou těším

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc. – předseda redakční rady